

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Základní škola Praha 10, Nad Vodovodem 460/81, příspěvková organizace

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z Vyhlášky č. 27/2016 Sb. ve znění pozdějších zákonů a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti. Velmi důležitou roli hraje také postoj dítěte i rodičů ke škole a školní práci.

Vymezení pojmu neúspěšný žák

Absolutní školní neúspěšnost - v tomto případě nejsou vyvinuté příslušné intelektové vlastnosti.

Relativní školní neúspěšnost - je přechodná, příčiny jsou mimo intelektové a lze je odstranit.

Neprospěch v konkrétním předmětu - klasifikace pohybující se v úrovni 4–5.

Příčiny školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vážným problémem, jehož řešení si vyžaduje náročnou práci se žákem a často také s rodinou žáka. Bývá důsledkem individuálních rozdílů v osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci i jejich rodinné výchově. Neprospěch je často způsoben souborem příčin, které je třeba dobře rozpoznat.

Neúspěchem ve škole mohou být ohroženy:

- žáci se speciálně vzdělávacími potřebami
- žáci, kteří nastoupili do 1. třídy
- žáci, kteří přestoupili na 2. stupeň ZŠ
- žáci, kteří přešli z jiné ZŠ
- žáci, kteří jsou nemocní a mají dlouhodobou absenci
- žáci, u kterých nastala změna rodinné situace
- žáci s nedostatečnou podporou rodiny – s nepodporujícím domácím prostředím
- žáci, kteří neovládají český jazyk jako rodný jazyk a nástroj výuky

Nejčastěji má na školní úspěšnost nebo neúspěšnost vliv:

a) osobnost žáka - snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka,

b) nepodnětné rodinné prostředí, žáci ohrožení sociálně nežádoucími jevy, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole (mezi kamarády, ve třídě, vztah s učitelem).

Neúspěch ve škole se může projevit neprospěchem, závadovým chováním – porušováním školního řádu, záškoláctvím, problematickým postavením v třídním kolektivu.

Na pedagogické radě školy je vyhodnocována situace ve vzdělávání žáků ohrožených školním neúspěchem a všichni jsou s ní seznámeni. V případě zhoršení školního prospěchu jsou neprodleně informováni rodiče. Výchovný poradce spolu s třídním učitelem a vyučujícím daného předmětu projedná na schůzce ve škole se zákonnými zástupci neprospívajícího žáka jeho studijní výsledky a navrhne možnosti řešení. V případě potřeby či zájmu je nabídnuto neprospívajícímu žákovi a jeho zákonným zástupcům zprostředkování spolupráce s odborníky z PPP a SVP.

Problémy žáka ve vyučovací hodině

- nerozumí výkladu
- neumí pracovat s učebnicemi a jinými texty
- jeho pracovní tempo je pomalé, nezvládá udržet tempo s pracovní skupinou
- nedokáže určit, co je podstatné
- neumí udržet pozornost při výuce, je snadno unavitelný či vyrušitelný
- není motivován, nedozrál k tomu, aby porozuměl důležitosti vzdělávacího procesu
- neumí správně pracovat s chybou, bojí se chyb, což brzdí jeho aktivitu a uvolněnost
- nevyhovuje mu forma výuky či osobnost učitele
- neumí udržet pořádek na pracovním místě (1.-3. třída)
- není zvyklý splnit pokyn hned, odmlouvá (1.-2. třída)

Problémy s domácí přípravou

K problémům s domácí přípravou vede nejčastěji:

- slabá vůle (nedokáže se přinutit k domácí přípravě)
- nedostatek návyků pro samostudium (neumí vybrat důležité, učí se z paměti bez pochopení látky, nezvládá větší celky, nemá vytvořený systém učení)

- neví, kdy se učit, aby učení bylo efektivní – nezvládá svůj time management
- nezná pravidla konzultací s vyučujícím problémového předmětu
- nemá doma podnětné a podporující prostředí Ostatní problémy negativně ovlivňující studium
 - stres z neprospěchu
 - neschopnost pracovat s chybou
 - útky před problémy
 - dlouhodobé zdravotní problémy
 - změna bydliště – dojíždění
 - problémy v rodině (rozchod rodičů, úmrtí v rodině, špatná ekonomická situace rodiny)
 - problémy v sociálním prostředí vrstevníků
 - psychické problémy vyplývající ze změny státu, strachu z války

Na počátku řešení školní neúspěšnosti je nutná správná diagnostika příčin – analýza žakových možností, posouzení jeho učebního stylu, vzdělávacích potřeb, osobních postojů ke škole, vzdělávání a učitelům (ŠP, VP) Na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáka volíme individuálně možná opatření:

Formy práce s neúspěšnými žáky

Pro úspěšnost programu jsou podstatné především formy a metody práce využívané učitelem, ke kterým zejména patří:

- problém zachytit co nejdříve a odhalit příčiny neúspěšnosti
- úzká spolupráce s PPP, SPC, školním psychologem, rodiči
- pomoc při zajišťování odborných vyšetření
- doporučení vhodných odborníků, kteří jim s řešením problému pomohou (psycholog, psychiatr, OSPOD)
- individuální přístup k žákům, respektování jejich individuálního tempa a posilování motivaci žáků, práce s chybou a zpětnou vazbou
- individuální konzultace v rámci možností daného pedagoga
- pro zjišťování úrovně vědomostí a dovedností žáků jsou voleny takové formy a druhy zkoušení, které odpovídají schopnostem žáka a posilují pozitivní motivaci

- hodnocení se zaměřujeme na pozitivní výkony žáka, a tím je podporována jeho pozitivní motivaci k učení
- nedostatky a chyby žáka nejsou zdůrazňovány jednostranně
- jsou užívány podpůrné aktivity tak, aby měl žák ve vyučování možnost uspět – ujištění se, že žák rozumí cílům hodiny; při práci mu učitel pomáhá dojít k cíli hodiny; oznamování písemné práce, psaní testu mimo běžný kolektiv, umožnění opravného pokusu, možnost půjčení si testu domů (příp. si po dohodě s vyučujícím udělat jeho kopii/foto)
- o problémech žáka ve výuce jsou včas informováni rodiče (s tím souvisí včasné zapisování známek, poznámek o porušování školních pravidel; informování o dalších skutečnostech, které mají vliv na žákův prospěch)
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky (dle charakteru předmětu), které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu

Nástroje na koordinaci péče o žáky se SVP

- Plán pedagogické podpory - vzniká z iniciativy učitelů jednotlivých předmětů, může mít omezenou platnost nebo může být využíván po delší časové období, musí být pravidelně vyhodnocován, má ho u sebe vyučující, který PLPP tvořil
- Individuální vzdělávací plán - podpůrné opatření v rámci 2. – 5. stupně, je utvářen na základě doporučení ŠPZ, po podpisu informovaného souhlasu a podání žádosti zákonným zástupcem
- Asistent pedagoga - personální podpora je vždy daná doporučením ŠPZ
- Doporučení ze ŠPZ - vyučující jsou seznámeni s doporučením pro daného žáka

Konkrétní postupy při předcházení školní neúspěšnosti

Nástup žáka do školy

oblast prevence

- pro snížení stresu předškoláků ze školního prostředí dochází ke spolupráci s mateřskými (návštěvy předškoláků ve škole)
- co nejdříve dobrá motivace – zažívání příjemných věcí a úspěchu
- hodnocení žáků vzhledem k jejich osobnímu pokroku, využívání sebehodnocení žáků
- pokud dítě začne selhávat, je třeba co nejdříve zjistit, proč selhává a podpořit ho, informovat o tom rodinu
- komunikace s rodiči – rodičům je nutné vše vysvětlit, komunikovat s nimi (pomoc školního psychologa) -oblast intervence
- pokud dítě začne selhávat, je nutné upravit vyučovací metody

- všechny postupy je vhodné vysvětlit rodičům, aby mohli podobně přistupovat k dětem doma při přípravě na vyučování – zacílení na konkrétní problém
- nezbytně nutná je domácí práce rodičů
 - pokud ale dítě výrazně selhává – nutná přesná diagnostika příčin problému – konzultace se školním psychologem, vyšetření v PPP

Přestup žáka na druhý stupeň

- dopřát čas na adaptaci
- komunikace mezi učiteli navzájem – předávání zkušeností, jak žáci pracovali, jaká byla pravidla hodnocení, jak se řešili různé problémové situace
 - adaptační bloky/výjezdy –září, učitel své žáky lépe pozná, společně zažijí něco příjemného, což podpoří vzájemnou důvěru

Změna školy

- změna školy znamená změnu školního vzdělávacího programu
- neznamená to, že je povinností učitelů žáka vše doučit (za změnu školy je odpovědný rodič), ale je vhodné žákovi vytvořit podpůrnou síť – komunikace učitel – rodič – žák – informovanost, jak žák zvládá adaptaci atd.

Nemoc, zvýšená omluvená absence

- při dlouhodobé nemoci je třeba s rodinou žáka úzce spolupracovat, zajistit doplňování učiva, ulehčit návrat žáka po nemoci do školy – komunikace prostřednictvím Bakalářů
- sledovat absenci žáka – zda krátkodobé absence z důvodu návštěvy lékaře, nevolností, rodinných důvodů nejsou pravidelné v době, kdy se píše prověrka, kdy má být žák zkoušen, zda se nejedná o konkrétní dny v týdnu, zde je nutná spolupráce vyučující daného předmětu – třídní učitel, třídní učitel – zákonný zástupce

Změna situace v rodině

- sledujeme nejen velmi slabé žáky, ale také ty, kteří se výrazně zhoršili, začali být vůči plnění školních povinností apatičtí, zhoršilo se chování – nutné vždy řešit – osobní schůzka
- rodiči v případě potřeby doporučit odbornou pomoc – např. školního psychologa ve škole nebo mimo školu

Špatná sociální situace

- podat žákovi pomoc a podporu

- ohlídat, aby se dítě nestalo terčem posměchu
- řešit problém s rodiči
- v případě přetrvávajících problémů kontaktovat příslušný OSPOD

Závadové chování, záškoláctví

- porušení školního řádu nepřehlížet
- pokud nepomůže prevence, závadové chování řešit v souladu se školním a sankčním řádem
- důsledné řešení zvýšené omluvené absence
- vždy informovat rodiče

Problémy žáků z Ukrajiny

- problém jazykové bariéry – nutnost co nejrychlejšího zvládnutí českého jazyka na co nejvyšší možné úrovni (dle věku a schopností dítěte)
- nabízení doučování českého jazyka v rámci možností školy
- důsledné předcházení projevů šikany z „obou stran“
- komunikace třídních učitelů (popř. školní psycholožky, která hovoří ukrajinsky) se zákonnými zástupci žáků z Ukrajiny